

3. Григорович О.В. Організація науково-дослідної діяльності майбутніх учителів-філологів в університетах Іспанії. Дис. ... канд. пед. наук : 13.00.04. Одеса, 2016. 208 с.

4. Князян М. О. Система формування самостійно-дослідницької діяльності майбутніх учителів іноземних мов у процесі ступеневої підготовки. Дис. ... докт. пед. наук : 13.00.04. Ізмаїл, 2007. 445 с.

5. Пилипюк К. М. Педагогічні умови активізації навчально-дослідницької діяльності майбутніх вчителів. *Педагогіка вищої школи у XXI столітті: сучасний стан і перспективи розвитку* : Матер. міжнар. наук.-практ. конф. Одеса : ВМВ, 2010. Част. 1. С.103-104.

References:

1. Altukhova H. M. (2015). *Pidhotovka maibutnikh uchyteliv do orhanizatsii mizhkulturnoi vzaiemodii shkoliariv* [Preparation of future teachers for the organization of intercultural interaction of schoolchildren]. Dys. ... kand. ped. nauk: 13.00.04. Odesa. 215 s. [in Ukrainian]

2. Velykyi tlumachnyi slovnyk suchasnoi ukrainskoi movy [A large explanatory dictionary of the modern Ukrainian language] / Uklad. i holov. red. V.T. Busel. K. ; Irpin : VTF «Perun», 2004. 1440 s. [in Ukrainian]

3. Grygorovych O. V. (2016). *Orhanizatsiia naukovo-doslidnoi diialnosti maibutnikh uchyteliv-filolohiv v universytetakh Ispanii* [The organization of the research activity of future teachers-philologists in the Spanish universities]. Dys. ... kand. ped. nauk: 13.00.04. Odesa. 208 s. [in Ukrainian]

4. Kniazian M. O. (2007). *Systema formuvannia samostiino-doslidnytskoi diialnosti maibutnikh uchyteliv inozemnykh mov u protsesi stupenevoi pidhotovky* [The system of formation of independent research activities of future teachers of foreign languages in the process of graduate training]. dys. ... dokt. ped. nauk: 13.00.04. Izmail. 445 s. [in Ukrainian]

5. Pylypiuk K. M. (2010). *Pedahohichni umovy aktyvizatsii navchalno-doslidnytskoi diialnosti maibutnikh vchyteliv* [Pedagogical conditions for the activation of educational and research activities of future teachers]. *Pedahohika vyshchoi shkoly u KhKhI stolitti: suchasnyi stan i perspektyvy rozvytku* : Mater. mizhnar. nauk.-prakt. konf. Odesa : VMV. Chast. 1. S.103-104. [in Ukrainian]

УДК 373.3.091.3:82

[https://doi.org/10.52058/2786-6165-2024-6\(24\)-780-791](https://doi.org/10.52058/2786-6165-2024-6(24)-780-791)

Коваленко Катерина Миколаївна асистент кафедри початкової освіти, ДЗ «Луганський національний університет імені Тараса Шевченка», вул. Віктора Новікова, 2, м. Лубни, 37505, тел.: (066) 899-64-25, <https://orcid.org/0000-0002-7061-2710>

Маркотенко Тамара Савеліївна кандидат педагогічних наук, доцент, доцент кафедри початкової освіти, ДЗ «Луганський національний університет імені Тараса Шевченка», вул. Віктора Новікова, 2, м. Лубни, 37505, тел.: (095) 524-76-79, <https://orcid.org/0000-0002-2157-3508>

ХУДОЖНЯ ЛІТЕРАТУРА В РЕЖИМНИХ МОМЕНТАХ МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ

Анотація. Державний освітній стандарт початкової загальної освіти Нової української школи передбачає реалізацію основної освітньої програми початкової загальної освіти через урочну і позаурочну діяльність. Однією з моделей організації позаурочної діяльності учнів є робота груп продовженого дня, коли організовано допомогу дитині у виконанні домашніх завдань, безпеку, збалансоване корисне харчування, дитина знаходиться в колі друзів і однокласників.

Подовжений день реалізується лише за умови максимального використання всіх наданих режимом дня можливостей. Структура подовженого дня складається зі сніданку, уроків, обіду, активного відпочинку на свіжому повітрі, сну (для дітей шестирічного віку), самопідготовки, позаурочної діяльності, трудової діяльності дітей на пришкольній ділянці, заняття за інтересами, прогулянки. Позакласна і позашкільна робота під час уроків і в групах продовженого дня є невід'ємною частиною всієї системи навчально-виховного процесу школи.

Урізноманітнити навчально-виховний процес допоможе ознайомлення молодших школярів з художньою літературою, з малими фольклорними жанрами. Залучення дітей до світу художньої літератури починається ще з раннього віку в сім'ї через потішки, пестушки, забавлянки, колискові. У молодшому шкільному віці продовжується знайомство з різними жанрами дитячої літератури: казками, приказками та прислів'ями, загадками і скоромовками, лічилками, байками, легендами, поетичними творами тощо.

Вивчення фольклорних творів у початковій школі сприяє високому рівню мовленнєвої культури: мовлення дитини стає багатим, точним та виразним; дитина вміє добирати слова, які найкраще передають зміст висловлювання; збільшується словниковий запас; вживає фразеологізми; розуміє роль метафор, порівнянь, епітетів у художньому тексті.

Ключові слова: молодші школярі, урочна і позаурочна діяльність, художня література, фольклор, режим дня школяра.

Kovalenko Kateryna Mykolaivna Assistant of the Department of Primary Education, "Luhansk National University named after Taras Shevchenko", St. Viktor Novikov, Lubny, 37505, tel.: (066) 8996425, <https://orcid.org/0000-0002-7061-2710>

Markotenko Tamara Saveliivna Candidate of Pedagogical Sciences, Associate Professor, Associate Professor of the Department of Primary Education, "Luhansk National University named after Taras Shevchenko", St. Viktor Novikov, Lubny, 37505, tel.: (095) 5247679, <https://orcid.org/0000-0002-2157-3508>

GAMIFICATION OF THE EDUCATIONAL PROCESS IN PRIMARY SCHOOL DURING LANGUAGE LEARNING

Abstract. The state educational standard of primary general education of the New Ukrainian School provides for the implementation of the basic educational program of primary general education through curricular and extracurricular activities. One of the models of the organization of extracurricular activities of students is the work of groups of an extended day, when help to the child in completing homework, safety, balanced healthy nutrition is organized, the child is in the circle of friends and classmates.

An extended day is implemented only if all opportunities provided by the day regime are used to the maximum. The structure of the extended day consists of breakfast, lessons, lunch, active recreation in the fresh air, sleep (for children of six years of age), self-training, extracurricular activities, labor activities of children in the preschool area, hobbies, walks. Extracurricular and extracurricular work during lessons and in extended day groups is an integral part of the entire system of the educational process of the school.

Acquaintance of younger schoolchildren with fiction and small folklore genres will help to diversify the educational process. Involvement of children in the world of fiction begins at an early age in the family through jokes, pastimes, toys, and lullabies. At the elementary school age, acquaintance with

various genres of children's literature continues: fairy tales, sayings and proverbs, riddles and tongue twisters, counters, fables, legends, poetic works, etc.

The study of folklore works in primary school contributes to a high level of speech culture: the child's speech becomes rich, precise and expressive; the child knows how to choose words that best convey the meaning of the statement; vocabulary increases; uses phraseological units; understands the role of metaphors, similes, epithets in an artistic text.

Keywords: younger schoolchildren, extracurricular and extracurricular activities, fiction, folklore, schoolboy routine.

Постановка проблеми. Концепція НУШ, тобто навчання по-новому, передбачає використання нових підходів для навчання та виховання. НУШ спрямовує, щоб діти навчалися відчувати красу слова, розуміти значення засобів образності, знаходити способи відтворення художнього образу в різних видах художньої діяльності. А. Богуш висловлюється про художнє слово як про «мистецтво слова, носія національної культури, той національний скарб, який єднає минулі покоління, історію народу з сучасністю в єдиний організм» [1, с. 99]. Важливо, щоб знайомство з мистецтвом слова відбувалось в різноманітних формах в різних режимних моментах життєдіяльності молодших школярів.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Дитячу літературу та дитячий фольклор досліджували у своїх працях А. Богуш, Н. Гавриш, В. Вашуленко, Н. Дзюбишина-Мельник, Т. Котик, Н. Лисенко, М. Мнищенко, М. Варварук, Г. Ватаманюк та інші. Важливі контексти виховання дитини засобами художньої літератури та фольклору відображено у працях О. Бріциної, В. Войтовича, М. Гагаріна, П. Горохівського, Г. Довженок, О. Загоруйка, В. Кузя, Ю. Підборського, І. Руснака та ін. Однак, аспект використання художньої літератури та малих фольклорних жанрів у режимних моментах молодших школярів потребує детального опрацювання.

Виклад основного матеріалу. Сучасний етап розвитку системи освіти в Україні характеризується освітніми інноваціями, спрямованими на збереження досягнень минулого і, водночас, на модернізацію системи освіти відповідно до вимог часу, новітніх надбань науки, культури і соціальної практики.

Режим дня дитини – це раціональний розподіл часу на всі види діяльності і відпочинку протягом доби. Будується режим на основі біологічного ритму функціонування організму дитини молодшого шкільного віку, основною його метою якого є забезпечення високої працездатності протягом усього періоду неспання.

Для виховання та розвитку творчих здібностей учнів, для навчання самостійної діяльності в школі планується подовжений день, тобто створюються групи продовженого дня.

Мета статті полягає у з'ясуванні місця та ролі художньої літератури, зокрема віршів, малих фольклорних жанрів, у режимі дня молодшого школяра.

Коли дитина спить, вчиться, їсть і відпочиває завжди в один і той же час, то у нього виробляється звичка до такого чергування діяльності.

Наводимо приблизний режим школяра 1-2-го класу (перша зміна в школі):

1. Підйом, зарядка, ранковий туалет, прибирання ліжка, сніданок – 7.30 – 8.15.
2. Заняття в школі – 8.30. – 12.15. (під час великої перерви сніданок)
3. Повернення зі школи / перехід до групи продовженого дня, прогулянка, ігри - 12.15. – 13.15.
4. Обід – 13.30 – 14.00.
5. Відпочинок (У школі– суспільно-корисна праця, вдома – допомога по господарству), прогулянка, рухливі ігри – 14.00. – 16.15.
6. Денний сон для шестирічок – 15.00 – 16.00
6. Полуденок – 16.30.
7. Приготування уроків -17.00 – 18.30.
8. Спокійні ігри – 18.30. – 19.00.
9. Вечеря – 19.00. – 19.30.
10. Читання, прогулянка або інші заняття - 19.30. – 20.30.
11. Відхід до сну – 20.30.

У кожній школі режим дня свій, але до нього в обов'язковому порядку повинні входити: прогулянки на вулиці, харчування та час для виконання домашніх завдань.

Вводячи в режимні моменти фольклор чи художню літературу, педагог розв'язує низку завдань художньо-мовленнєвого виховання: формувати вміння слухати художній твір, розвивати поетичний слух, почуття ритму, розвивати емоційне реагування на образне мовлення; навчати переказувати послідовно, емоційно, вживати в розповіді образні засоби (епітети, порівняння, метафори); виразно виконувати твори, використовуючи смислові наголоси, вміти регулювати силу голосу та темп мовлення. На думку А. Богуш, твори художньої літератури визнаються як «постачальник реальних знань та сильних вражень, джерело ознайомлення з незвичайним, дивним, фантастичним, вигаданим [2, с. 119].

Розглянемо вживання художньої літератури на конкретних етапах в режимі дня молодших школярів.

Гігієнічні процедури. Під час умивання, миття рук доречними будуть такі вірші:

Наберу з криниці чистої водиці.

Рученьки маленькі, щоб були чистенькі.

Буду умивати, буду промовляти:

-Водичко, водичко, умий моє личко.

Рум'яне та біле, як яблучко спіле.

Щоб сміявся роток і кусався зубок.

Діти швидко запам'ятовують вірш Л. Лисенко «Про здоров'я»:

Здоров'я — основа усього на світі,

Здоровими бути бажать всі діти,

Для цього потрібно щоденно вмиватись,

Робити зарядку і тепло вдягатись.

Себе гартувати водою і сонцем.

І солодко спати з відкритим віконцем.

І їсти усе, що на стіл подають,

Бо страви нам росту і сил додають. (Людмила Лисенко)

Під час умивання доцільно використовувати загадки про вмивальне приладдя: «У хвості вода наливається, з носу виливається» (Кран), «Пластмасовий пастух лісом гуляє» (Гребінець); «Хто завжди правду каже?» (Дзеркало).

Педагогу під час гігієнічних процедур доречно вживати прислів'я та приказки, щоб діти їх запам'ятовували і таким чином збагачували своє мовлення:

- *Вода не любить брудних людей.*
- *Посуд чистоту любить.*
- *Чистий як пасхальне яєчко.*
- *Чистий як сажотрус.*
- *Чистота запорука здоров'я.*
- *Чисті чоботи швидше ходять.*

Під час ранкової зарядки, фізкультхвилинки можна використати вірші:

Кожен день ми ранком робимо зарядку,

Це нам до вподоби, школярам-малям:

Жваво крокувати, жваво крокувати,

Руки підіймати, руки опускати,

Присідати та вставати.

*Кожен день по розпорядку
Маємо робити зарядку.
Для здоров'я вона — плюс,
Намотай собі на вус.*

Режим харчування. Важливо дотримуватися режиму харчування школяра. Коли діти обідають в один і той же час в них виробляється рефлекс на цей час. Перед прийманням їжі вихователь може розповісти дітям лікувальні властивості трав, овочів, фруктів та при цьому використати загадки.

*Відгадування загадок.
Виросли на лузі
Сестрички маленькі.
Очки — золоті,
А вічки — біленькі. (Ромашки)*

*Сидить на паличці
У червоній сорочці,
Черевце сито,
Камінчиками набито. (Шипшина)*

*Той, хто їсть його, той знає –
Всіх мікробів він вбиває.
Овоч цей корисний дуже,
Та від нього сліз калюжа. (Цибуля)*

*З мене листя обдирають,
Мене квасять, в борщ кидають,
В пирогах мене печуть
І в салат мене січуть! (Капуста)*

*В нас деревина така у дворі,
Фрукт цей з дитинства дають дітворі,
Корисне, доступне та дуже смачне,
Багате залізом та поживне. (Яблуко)*
Підбадьорює, заохочує педагог до споживання їжі віршем:

*Це ж чому у ... (Тані)
Щічки свіжі та рум'яні?
А тому, що Таня наша
Їсть і борщ, і хліб, і кашу! Г. Демченко*

Режим сну (для шестирічок). Діти, які виробили звичку лягати в один і той же час, швидко засинають. Молодші школярі повинні спати не менше 10-11 годин. Першокласники і діти з ослабленим здоров'ям повинні ще спати після обіду 1 годину в провітреному приміщенні. Перед сном не слід їсти та займатися рухливими іграми. Можна спокійно погулятися 20-30 хвилин.

Готуючи дітей до сну, вихователь ГПД може промовляти:

- *Ляж так засни; встань та будь здоров!*
- *Без сну і хліб людині не на користь.*
- *Яке ліжко, такий і сон.*
- *Після хліба-солі обід сном золотять.*
- *Сон краще будь-яких ліків.*
- *Сон після обіду – срібло, а до обіду – золото.*
- *Хто раніше встає, тому Бог дає.*

Піднімає настрій потішка, яку можна вивчити з першокласниками перед сном:

*Сидів горобець на сосні, —
Заснув — і упав уві сні.
Якби не упав уві сні.
Сидів би він ще на сосні.*

Коли з дитиною вивчаєте напам'ять вірш, прислів'я чи скоромовку треба пам'ятати, – це повинно приносити задоволення і дитині і вихователю. якщо це вихователя і дитину нервує, то краще не вивчати. Як зауважує Н. Кирста, поезія посідає дуже велике значення в житті дитини не тільки тому, що це «один з найефективніших засобів засвоєння мови свого народу,... смислової систематизації слів,.. передусім це спосіб задоволення нагальної потреби інтелектуального і духовного зростання особистості» [3, с. 189].

Прогулянки на свіжому повітрі в режимі дня школяра. Прогулянка є однією з поширених форм активного відпочинку. Під час прогулянки у школярів відновлюються сили, перш за все розумові; розширюється кругозір у дітей, забезпечується потреба у спілкуванні. У режим дня школяра обов'язково має входити достатнє перебування на відкритому повітрі, потрібно щодня гуляти по 3-3,5 години. Половину цього часу необхідно відводити на фізкультуру і спорт, але слід дотримуватися помірності в заняттях фізичними вправами і спортом, не допускати перевтоми, щоб це не було на шкоду здоров'ю та успішності в школі.

На прогулянці стануть у пригоді будуть такі прислів'я:

Взимку:

- *Одно літо ліпше, як сто зим.*

- Зима багата снігами, а осінь – снопами.
- Зима без снігу, як літо без хліба.
- І собака зимою про хату думає.
- Як у січні тріщать морози, влітку від хліба тріщатимуть вози.
- Вже лютий сніг підгриз, кидай сани, бери віз.
- Як лютий не лютує, а на весну брів не хмур.

Весною:

- Весна ледачого не любить.
- Весняний день рік годує.
- Весна багата на квіти, а хліба в осені позичає.
- Весна днем красна.

Восени:

- Осінь іде, а за собою дощі веде.
- Весна багата на квітки, а осінь – на сніпки.
- Літо дає коріння, а осінь – насіння.
- Весна красна квітами, а осінь – плодами.
- Восени – багач, а навесні – прохач.
- Восени і горобець багатий.

Прислів'я і приказки широко використовують під час режимних процесів, упродовж яких завжди можна знайти привід для їх застосування

Під час спостережень за природними явищами педагог використовує такі приказки: «Багато снігу – багато хліба», «Де багато пташок, там нема комашок», «Синиця пищить – зиму віщить», «Зимою сонце світить та не гріє» та ін. При систематичній роботі з дітьми за прислів'ям і приказкам, діти вже здатні не тільки розуміти вирази народної мудрості, але й на їх основі робити логічні висновки. Спостерігаючи за прильотом птахів, педагог для кращого емоційного настрою може прочитати вірш:

Журавлик

З далекого краю,

З далеких світів

Журавлик на крилах

Додому летів.

Минав океани,

Ліси і моря,

Вдивлявсь крізь тумани:

– Чия це земля,

Чиї це долини,

Чиї це луки,

*Чую це калину
Гойдають вітри!
Впізнав батьківщину:
– Моя це земля,
Моє тут гніздечко
І мова моя. (Л. Пилип'юк)*

Дитина швидко запам'ятовує короткі вірші, в яких багато дієслів та іменників, де конкретність і образність поєднуються з динамічними діями. Завдання вивчити вірш не ставиться, це відбувається мимовільно в процесі багаторазового повторення. Як правило, це невеликі вірші, в яких описуються знайомі дитині рослини, тварини, прості за композицією, з яскраво вираженою римою.

Працюючи з віршами під час прогулянки, педагог повинен увесь текст вірша від початку і до кінця виразно прочитати дитині, не поспішаючи. Якщо дорослий розповість вірш напам'ять, ефект кращий. Розуміння змісту сприяє ефективнішому запам'ятовуванню, тому слід пояснити незрозумілі слова та вислови. Якщо під час прослуховування вірша з'являється нерозуміння слів, тоді дитина перекручує, замінює незрозуміле іншим словом або постійно забуває його, тому головне — доступно пояснити значення слова.

Трудова діяльність дітей на ділянці. Велике виховне значення має трудова діяльність дітей. Важливо, щоб для кожної дитини завдання були посильними, цікавими та різноманітними, а за тривалістю не перевищували 15-20 хвилин. Формами організації праці дітей можуть бути:

- Індивідуальні трудові доручення;
- Робота в групах;
- Колективна праця.

Індивідуальні трудові доручення застосовуються для кожної дитини (наприклад, зібрати і оформити гербарій, взяти корм для птахів і покласти в годівницю). Колективна праця дає можливість формувати трудові навички і вміння одночасно у всіх дітей класу. Під час колективної праці формуються вміння приймати загальну мету праці, узгоджувати свої дії, спільно планувати роботу. Одночасно можуть працювати дві підгрупи і виконувати різні трудові доручення; потрібна постійна увага педагога до якості роботи; показ і пояснення всього завдання – послідовні етапи. У дітей необхідно сформувати вміння прийняти трудове завдання, представити результат виконання, визначити послідовність операцій, відібрати необхідні інструменти, самостійно займатися трудовою діяльністю. Наприклад, готуючись до свята Книги,

ремонтуючи підручники, можна з дітьми вивчити прислів'я, вірші про книги, поразгадувати загадки. Наведемо приклади прислів'їв:

Без книги – як без сонця, і вдень темні віконця.

Будеш з книгою дружити – буде легше в світі жити.

Будеш книги читати – будеш все знати.

В домі без книги – як без вікон, темно.

Весела книга радість приносить.

Весела книжка – твоя радість.

Гарна книга – кращий друг.

Гарна книга – мудрий вчитель.

Гарна книга краще зіроньки світить.

Гарна, мудра книга – як вірний друг.

Для розумного книга – найгарніший подарунок.

З книгою жити – з добром дружити.

З книгою поведешся – розуму наберешся.

Книга в щасті прикрашає, а в нещасті утішає

Книга для людини – що вікно для хатини.

Книги читати – не дурня валяти, а розум і серце розвивати.

Книги читати – нудьги не знати.

Книгу читають не очима, а розумом.

Готуючись до Свята книги чи будь-якого іншого дійства з книгами, педагог повинен пам'ятати й наголошувати у спілкуванні з дітьми, що книги допомагають пізнавати світ, традиції народу, сформувані й розвинути естетичні почуття; духовні та родинні цінності; розповідають про історичне минуле країни, прищепити бережливе ставлення до природи. Урізноманітнення видів читання сприяє виробленню потреби в постійному спілкуванні дитини з книжкою. Так, вірші закликають мати книгу в кожній хаті:

В кожнім домі, в кожній хаті

У містах і на селі,

Хто навчився вже читати

Має книгу на столі.

Дружба з книгою – це свято,

Не було б його у нас,

Ми б не знали так багато

Про новий і давній час.

Бачить – не бачить,

Чути – не чує.

Мовчки говорить,

*Дуже мудрує.
Часом захоче –
Правди навчає,
Іноді бреше,
Всіх звеселяє.
Люба розмова, –
Будемо, діти,
З нею довіку
Жити-дружити.
Хто ж то така
В світі щаслива,
Мудра, правдива
І жартовлива?
Як не вгадали,
Стану в пригоді:
Річ коротенька –
Книжка, та й годі (Леонід Глібов)*

Під час виховних годин, у групі продовженого дня проводяться бесіди про шкідливі звички, правильне харчування, режим дня тощо («Овочі та фрукти на нашому столі», «В людині все має бути прекрасним», «Правила переходу дороги на перехресті», «Спорту завжди є місце в житті», «День захисту птахів», «Бережи природу», «Подбаємо про тих, хто поруч» тощо. Ці бесіди дуже корисні для дітей. З метою поглиблення знань, заохочення до вивчення літератури педагог може використати вірші українських поетів, загадки, потішки, скоромовки тощо.

Вивчення фольклорних творів у початковій школі сприяє високому рівню мовленнєвої культури: мовлення дитини стає багатим, точним та виразним; дитина вміє добирати слова, які найкраще передають зміст висловлювання; збільшується словниковий запас; вживає фразеологізми; розуміє роль метафор, порівнянь, епітетів у художньому тексті. В оповіданнях діти пізнають точність мови; у віршах – музичність, пісенність, ритмічність української мови; в прислів'ях, приказках – влучність, виразність.

Висновки. Основними компонентами режиму дня школяра є перебування на свіжому повітрі (прогулянки, рухливі ігри, заняття фізкультурою і спортом), навчальна діяльність у школі і вдома, відпочинок за власним вибором (вільний час), прийом їжі, особиста гігієна; особливе значення для нормальної життєдіяльності має сон. Під час режимних моментів доречно педагогу використовувати вірші, прислів'я,

приказки, примовлянки, потішки тощо. Вводячи в режимні моменти фольклор чи художню літературу, педагог розв'язує низку завдань художньо-мовленнєвого виховання: формує вміння слухати художній твір, розвиває емоційне реагування на образне мовлення; навчає емоційно вживати в розповіді образні засоби (епітети, порівняння, метафори); виразно читати твори, використовуючи смислові наголоси.

Перспективи подальших досліджень. Предметом подальших досліджень може стати вивчення складнощів, що призводять до помилок в організації продовженого дня в початковій школі.

Література:

1. Богуш А. Мовленнєвий розвиток дітей від народження до 7 років: [монографія] / Алла Богуш. К.: Видав. дім «Слово», 2004.
2. Богуш А. Мовленнєвий розвиток дітей від народження до 7 років: [монографія] / Алла Богуш. К.: Видав. дім «Слово», 2004
3. Кирста Н. Р. Методика використання поетичної спадщини Марійки Підгірянки в лексичній роботі з дітьми ст. дош. віку /Н.Р.Кирста// Дис. ... канд. пед. наук. 13.00.02. Одеса, 1997. – 185

References:

1. Bohush A.(2004) Movlennievyyi rozvytok ditei vid narodzhennia do 7 rokiv: [monohrafiia] / Alla Bohush. [Speech development of children from birth to 7 years: [monograph]]. Kyiv: Vydavnychy dim «Slovo» [in Ukrainian].
2. Bohush A.(2004) Movlennievyyi rozvytok ditei vid narodzhennia do 7 rokiv: [monohrafiia] / Alla Bohush. [Speech development of children from birth to 7 years: [monograph]]. Kyiv: Vydavnychy dim «Slovo» [in Ukrainian].
3. Kyrsta N.R.(1997) Metodyka vykorystannia poetychnoi spadshchyny Mariiky Pidhirianky v leksychnii roboti z ditmy st. dosh. viku [The method of using the poetic heritage of Mariyka Pidhyryanka in lexical work with children of Art. dosh age].Candidate's thesis. Odesa: OdesSU [in Ukrainian].